

Ofirmarea

Fondatori:

Const. Gh. Popescu

și
Octavian Ruleanu

Anul III. - No. 10-11.

OCT. — NOV. 193

In acest număr semnează:

LUCIAN BRETAN
GEORGE DANUBIA
LEONIDA SECREȚEANU
ST. POPESCU-SEGARCEA
EUGEN HUEDIN
CONST. VIRGIL GHEORGH
GEORGE MENIUC
C. PÂRLEA
RADU STANCA
VICTOR MĂGURĂ
GEORGE PETCU
EM. PAPAZISSU
D. HINOVEANU
D. CINOVA
E. AR. ZAHARIA
N. VAJ.
PETRE PAULESCU
OCTAVIAN RULEANU
CONST. GH. POPESCU

I. RENTEA:
„Spre casă.“

Exempliarul Lei 10

AFIRMAREA

APARE LUNAR

Redactori :

Const. Gh. Popescu
și
Octavian Ruleanu

SPRIJINITORII REVISTEI: dr. Ștefan Anderco, dir. Augustin Baci, prof. Gavril Barbul, dr. Lucian Brețan, farm. Alexe Nan, ing. Zeno Spârchez, dr. Eugen Seleş, prof. Silviu Tămaș.

Colaborator artistic: I. Rentea.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

- Rugăm stăruitor pe toți cititorii noștri să binevoiască **a ne achita abonamentele.**
- Redacția și Administrația Str. Moldova 53 Satu-Mare.

ABONAMENTE:

Particulari	— — — — —	Lei 100
De sprijin	— — — — —	" 300
Pentru instituții	— — — — —	" 400
Exemplarul	— — — — —	" 10

*

Afirmarea

Literară—Socială

EDITATĂ DE „ASTRA”, DESPĂRIȚĂ MÂNTUL SATU-MARE

REDACTORI: CONST. GH. POPESCU ȘI OCTAVIAN RULEANU

ANUL III — No. 10—11. — OCT.—NOV. 1938

Reacțiunea românilor Ardeleni în era Apponyiană Documente Sătmărene

de LUCIAN BRETAN

Partidul Național Român din Ardeal, în conferința sa dela 11 Ianuarie 1905, la Sibiu, votează părăsirea „pasivității” și adoptarea, pe toate târâmurile, dar în deosebi a „activismului” politic.

Rezultatul s'a înregistrat îndată. Au fost aleși în Parlamentul unguresc mai mulți deputați români Transilvăneni, cari făceau parte efectivă din Partidul Național Ardelean.

Această acțiune de „activism” politic a fost precedat de o mișcare la fel pe teren cultural și economic. Bătrâna „Astra”, pe acele vremuri încă tineră, și băncile românești din Ardeal, cum au fost: *Albina, Sălăjana, Silvana, SĂTMĂREANA* sau altele, acționau din plin în cadrele atribuțiilor lor culturale sau economice întru deșteptarea sau susținerea elementului etnic românesc din Transilvania.

Desigur, la început, „activismul” parlamentarilor români Ardeleni, a lăsat de dorit din punct de vedere al intransigenței naționale. Abia elementele mai tineri ca: dr. Iuliu Maniu, dr. Alexandru Vaida-Voevod, dr. Aurel Viad, dr. Teodor Mhalyi și alții duc un suflu nou, mai animat și mai pasionat în luptele politice și în viața parlamentară de pe malul Dunării.

Dar dacă intransigența pe teren politic s'a adoptat mai domol și mai cu șocoteală — aceasta datorită și altor factori multipli de ordin internațional — lupta pe târâmul economic și cultural a fost dintru început cu atât mai dârză și mai folositoare poate.

Anume: „*Românul Ardelean ținea la limba lui mai mult cași la viața lui*” — constatare făcută de Bonfinius, marele cărturar al celui mai glorios Rege al Ungariei, Matei Corvinul. Pentru păstrarea acestei comoare de mare preț, a *limbei sale*, românul Ardelean avea două cetăți inexpugnabile: *BISERICA* (greco-orientală ca și greco-catolică, deopotrivă) și *ȘCOALA CONFESIONALĂ* a celor două biserici naționale conduse de slujitorii lor: *Popa și Dascălul!*

Desigur că diriguitorii Ungariei vechi au sesizat și ei imediat marele pericol ce implica pentru dânșii și pentru unitatea statului ungar faptul păstrării limbei din partea multiplelor naționalități cu cari era împetritat statul lor dinlăuntrul hotarelor vechi. Era firesc pentru ei ca să se sesizeze pe aceasta chestiune, mai cu seamă de când românii în special duceau ofensiva lor de rededeptare și întărire nu numai pe teren bisericesc și școlar, dar și pe cel economic și cultural în deosebi. Sunt dovezi că, activismul politic al românilor Ardeleni nu i-a supărat în așa măsură — dimpotrivă au exaltaț de bucurie legănându-se în iluzia, că românii au înțeles să iasă din pasivitate și să contribuie „activ” la propășirea Ungariei — precum îi supărase și stângenise activitatea culturală și socială, ale acestora.

De aceea apoi, imediat după doi ani dela inaugurarea activismului politic al românilor, s'a inaugurat și din partea ungarilor — în anul 1907 — o reacțiune de contracarare pe teren cultural,

care a trecut apoi și la cel economic, cunoscută sub denumirea cu un termen generic: „Era Apponyană“. Această eră a durat neîntrerupt până la desrobirea finală, până la Unirea de veci dela 1 Decembrie 1918 dela Alba-Iulia, angajând o luptă strânsă pe viață și moarte în toate domeniile vieții de stat și politic sau social dintre stăpânitorii unguri și stăpâniții români din Transilvania.

Conducătorii unguri știau prea bine că un grupuleț de 5—10 sau 20 parlamentari, oricât de intransigenți să fi fost ei, erau cu mult mai puțin primejdioși acolo în Parlamentul maghiar, decât a fost marea pleiadă de preoți, învățători sau intelectuali români ce activau intens în cadrele „Astrei“, pe la Congresele oisericești sau adunările școlare, ori alte Reuniuni cu caracter național. De aceea apoi ei și-au transpus armele de distrugere a elementului românesc, de pe terenul politic pe cel cultural și economic, dar în special pe cel dințaiu. Lozincă erei Apponyene era: „Nyelvében él a nemzet: — Un popor trăește prin limba sa!“ In consecință firească deci, ca să distrugă un popor, trebuie mai întâiu să-i răpești limba.

Pornind cu aceasta lozincă, bărbatul de s'at ungar contele Apponyi Albert a început marea sa campanie de construcții școlare până în cele mai întunecoase unghere ale țării locuite de români și numai de români, în Transilvania. Au fost aleși învățători dintre cei mai șovinști și bine pregătiți, cari au venit între elementele de altă naționalitate din fosta Ungarie în postura unor adevărați proconsuli, bucurându-se de toate avantajele materiale și morale din partea Statului Ungar. Față de aceasta o prigoană nemiapomenită s'a pornit împotriva instituțiilor culturale românești, a școalelor confesionale și-a biserici, cu scopul de a se scoate limba română chiar și din biserici — nu numai din școale. Județul nostru Satu-Mare a cunoscut și el din plin această prigoană. E suficient să ne referim la cauza Hajdudorogului și la faimosul proces al Părintelui Ioan Muresanu din Mofținul-Mic și-a credincioșilor săi, care și azi mai stăruie încă vie în amintirea tuturor românilor Sătmăreni, căci eroii acestui epilog de epopee națională n'ai trăese încă numeroși.

Oricât de strașnică să fi fost însă reacțiunea ungarilor, nici rezistența românească n'a fost mai joasă. Zadarnic s'au ridicat clădiri impozante și s'au recrutat elemente desăvârșite și însuflețite maghiare pentru școalele de stat unguresc. Românași — vorbim de țărani — au rămas veșnic refractari însușirii acestei limbi ai opresorilor. Luptele contra Hajdudorogului, a tentativei de a înlocui limba liturgică română din biserici, sunt cunoscute. Sătmăruș și-a avut pe reprezentanții săi glorioși.

Dar nu mai puțin de puternică fușese reacțiunea contra tendințelor de maghiarizare ale ungarilor și în alte straturi sociale românești. So-

lidaritatea românească Ardeleană nici aici cu nimic n'a rămas mai joasă ca și în alte domenii. Orășenii, intelectuali, conștiinți de rolul lor de îndrumători ai țărânilor se organizează în cadrele „Astrei“ dezvoltând o activitate propagandistică uimitoare. Echipe de propagandă se formează cari cercetează veșnic satele ducând lumină și îmbărbătare, iar de aci însușindu-și tradiție și dârzenie.

Nimic mai elocvent decât acest document pe care îl dăm în întregime despre modul cum înțeleseră români Ardeleni să reacționeze față de ofensiva brutală de desnaționalizare a erei Apponyene:

Iată documentul:

„DECLARAȚIE.

Subscrisul declar prin aceasta, că m'am înscris de membru *fondator* — *pe viață* — la „SOCIETATEA pentru FOND de TEATRU ROMÂN“ și că mă oblig ca taxa de Cor. 200 adecă Două sute coroane să o plătesc la cassa acestei Societăți în rate anuale de 10, adecă zece Coroane și prin urmare în termen cel mult de zece, respective douăzeci de ani împreună cu interesele de —% după suma taxei restante.

Pentru cazul, dacă nu mi-aș plăti regulat fiecare rată anuală cel mult până la 1 Iulie a respectivului an, mă învoiesc ca întreaga taxă restantă să se considere ca fiind scadentă și să se asigure prin întabularea dreptului de pământ (zálogjog) pe averea mea nemiscătoare descrisă în prot. fund. al comunei Nr. — fără ca să mai fiu ascuțat asupra acestui lucru, iar eu să pot fi improceșat pentru incasarea taxei cu toate accesoriile între cari și eventualele spese de întabulare înaintea acelei judecătorii cercuale, pe care și o va alege numita societate.

Această declarație o am etit, înțeles și apoi subscris respective semnat cu mâna mea proprie în prezența martorilor.

Baia-Mare în 30 Iunie 1911 (es) Ioan Dumbrăvicesan, ziarist N. Bányá. In prezența noastră: (ss) N. Tirea martor, (ss) Iosif Pataki martor.“

Precum rezultă din acest document, intelctualitatea românească dela orașe nu numai că a luat parte activă la acțiunea de rededeșteptare și culturalizare a țărănilor dela sate și la strângerea rândurilor cu aceștia, ci au mai adus și jertfe bănești considerabile întru realizarea idealului nobil și patriotic.

Nici o diferențiere de poziție socială n'a fost cunoscută atunci, când trebuia să-și pună cineva munca sa la contribuție pentru națiune. Ei au muncit de zor fără a scenta un rezultat imediat, mângăiați doar în subconștientul lor cu sentimentul unei datorii împlinite față de neam. Dar că evenimentele ce au urmat au făcut ca idealul: *Unirea de Veci*, să fie îndeplinit mai de vreme precum credeau acești protagoniști, faptul nu

pcate decât să le sporască azi fericirea și mulțumirea lor, că „luptă bună s'a luptat“. Împlinirea visurilor este singura și cea mai bună recompensă ce le putea să le vină pentru străduințele și jertfele depuse pe altarul Națiunii.

Toată această reacțiune împotriva tendințelor de desnaționalizare din „era Apponyiană“ a fost condusă de aceiași luptători cari figuraseră cași conducători politici. O conducere genială căruia i-a dat concursul întreaga suflare românească dela sate și orașe, deopotrivă.

Unde am fi fost oare, atunci când s-a dat marele examen din trecutul apropiat, dacă nu ar fi fost și acești modești precursori, mici piese de mare importanță dintr-un mecanism complicat?

Că s'ar fi ales din Neamul Românesc din Transilvania, condamnată la peirea culturală prin reformale școlare și eclesiastice ale „erei Apponyiene“, dacă nu s'ar fi născut reacțiunea vie și puternică a multor asemenea luptători căzuți în anonim?

Însă, în loc de a ne pune ipoteze teoretice, să ne dăm seama de prezent și învățând din pilda lor din trecut, să se pregătim a înfrunta viitorul.

Moarte atee

Auzi, Orașul a îngenuchiat pe drum
Cu trotuare de noapte și ploae.
Fără niciun luceafăr mare cât un Dumnezeu
Sunt singur cu spaima mea în odae.

Cât de nevrednic m'am făcut de îndurarea Lui.
Ucișag de idoli cine m'a uns?
Cine mi-a mănjit ochii cu besnă? Cine?
Piei, Satană! Ți-am slujit, ca un nemernic, în-
deajuns.

Poate și-acum mai umblă strigoii pe străzi!
Străină moarte, te mai sbați între cătușe și bici?
N'ampornit spre un liman mai luminat?
Străină moarte, te simt lângă suflet — aici.

Ei, cine mă chiamă? Cine mă strigă?
Mi-e inima mai umilă ca trăirea Ta.
Doamne, Doamne, nu te ascunde 'n biserici,
Privește: pe ușă s'a strecurat Cineva...

LEONIDA SECREȚEANU

Requiem

Sub anotimp cu creangă de mărgean,
Cu aer vântat ca o pleoapă
Ce a privit prea mult — ochean —
Prin infusorii lucii nu din apă.

Prin liniștea de clorofilă și oțet...
Mai aspru ca ursinii și mai crud
Ca lipitoarea, acvatice poet,
Rămâi lipit de fund de plânset ud.

De plânset ud rămâi lipit de-azur,
De fundul apelor și-al lacrimiei
Rămâi — o crinoidă și-un holțur —
Lipsit de nervi cu roca inimii.

Ca amprenta vitriolului pe unghii,
Așteaptă vindecarea — zi cu soare —
Sau veacul, anul, clipa să te 'njunghii
Ca să plutești fosfor pe mare...

Usucă-ți ochii — adâncuri în detaliu
Cu ape verzi, polipi și fiere —
Incheagă-ți sângele — coralii
Să auzi atunci cum nime nu te cere.

Cum înfășat — scafandru în cristal
Săruți pe cauciuc ucigaș buzdă
Și simți prin foșnetul de val
Apropierea incoloră de meduză...

Sagace fii cu trestii or liane;
Nu-ți alipi plămânii — flori la 'geam
Să le sărute — apusuri diafane:
In anotimp, c'an mări, sîdef din ram.

Oprește-ți tremurul tulpinei în lagună
Și tremurul vibrat într'un poem,
Ucide-ți ochii, cugetul de tună
Și unge-ți fundul cu fosfor de requiem.

GEORGE DANUBIA

Desamăgire

Ți-am dat să-te 'mbeți din plin
Din vinul dragostei mele...
Și'n nopți brodate cu stele
Mi-ai dat cu sîla să-ți sorb
Întocmai ca unui orb,
Perfidia-ți de pelin!...

Din cuvinte — grâu de aur —
Ți-am făcut sfinte prescuri:
Foamea 'n veci să nu înduri!...
Tu din pleavă și neghină
Mi-ai dat pâine și meschină,
Ai stropit-o și cu laur!...

STELIAN POPESCU SEGARCEA

Fragment din „Hidalgo“

de EUGEN HUEDIN

A doua zi de dimineată sunt trezit din somn de bătăile în uşe ale omului de serviciu. I-am deschis repede şi el intră în odaie cu pachetul lung de schiuri.

— E o vreme afară pentru plimbat... o minune.

— E lume multă aci la voi?

— La hotel?

— Nu, în oraş.

— Oho, destulă, numai să mergi pe munte. Să-i vezi cum pleacă din dimineată. Ei zic că sunt sportivi.

Am înălţat din umeri, în semn că mă plictisesc repede, el a plecat, închizând cu băgare de seamă uşa, mai dorm încă prin camere locatari.

Încercarea mea cea mare acuma este să-mi dau seama de tot ceiace va trebui să fac în ziua aceasta.

Mă simt fericit în calea mea fără ţintă, ca idiotul ce nu-şi poate făuri un scop în viaţă şi nici nu simte nevoia de aşa ceva. Totuşi mă grăbesc. M'am îmbrăcat foarte repede, am un costum nostim de tot, pantaloni gris, vârgaţi, strânşi sub genuchi cu o curea de piele, cu catarama niche-lată. Centură groasă, cu buzunarele în cari încap: pahar, cuţit, furculiţă, iar pe picior afărână un târnăcop mic, un portbonheur. Pe corp un tricou alb, cu guler resfrânt, un fular în jurul gâtului şi o căciulă frumcoasă, pe vârful capului.

Sun ca să-mi aducă în cameră cafeaua cu lapte, deşi în regulament scrie că restaurantul serveşte numai în sălile sale. Cred că o gustare de dimineată va fi excelentă, ca să înlesnească pentru mai târziu digestia prânzului.

Pe la opt şi jumătate mă cobor jos în halul hotelului, urmat de un hamal, care îmi poartă schiurile. Mă simt mult mai uşor, de parcă hainele albe ar fi butii cu hidrogen. Nu, este doar sufletul care tresaltă de bucurie, când te vezi atât de bine. Traversez halul în mijlocul privirilor dese, ochii cucoanelor tinere şi ai domnişoarelor prea parfumate, se îndreaptă spre mine. Plutesc, nu altceva. Mă închipui întovăraşit de un prieten genial, băiat de spirit şi bun de viaţă. Îi şoptesc imaginar:

— Se cunoaşte că suntem băieţi de bani gata. Numai biata mamă să mă vadă cum îi risipeşte paralele, dar tata? Toţi banii lor, de o viaţă întreagă, s'rânşi cu economie, cu avarişie, eu îi cheltuesc pe fleacuri.

— Ce-ţi faci inimă rea? Crezi că tu ești cel ce faci răul cel mare? Priveşte în jurul tău, oamenii prăpădesc banii toți pe fleacuri. D'ăia-i ban, să se ducă. E rotund, să se rostogolească

şi-i de metal, ca să sune. Cine te aude cu sunet în buzunar, se închină, te preamăreşte, te înconjoară cu o dragoste frăţească, nemaipomenită.

— Dar, vezi bine, banii altora, ai acelor cari spui că-i dă pe fleacuri, tot de pe fleacuri or fi câştigaţi, pe când bruma mea de avere e strânsă ban cu ban, din muncă, din sudoare.

— Prea faci pe moralistul, mă dojeneşte amicul.

— Conaşule, vă ştă bine cu o lulea. Un vânzător ambulant de mărunţişuri mă întâmpină la isşire, oferindu-mi un lucru perfect inutil.

— Nu fumez, iam răspuns, nu fumez cu luleaua.

— Nu-i nimic, vă aranjează. Doi poli conaşule, e de os de maimuţoi.

— Iei un pol? a'fel nu-mi trebuie.

— Treişcinci conaşule.

Văd bine că am dat peste un om, care cu tot dinadinsul, voeşte să câştige o pâine cinstită.

Scormonesc prin buzunarele pantalonilor şi găsesc ceva mărunţiş. Îi întind şi iau în schimb pipa cea mult dorită de el. Imi mulţumeşte, făcându-mi o urare gratis, ca să-mi ajute dumnezeu pe munte.

Hamalul schimbă schiurile pe umeri şi cu o mână scote o pungă de piele dela brâu.

— E tuţun calitatea 'ntăia, încearcă o pipă; să vezi ce bunu-i, îl am dela cumnatul Costică, are pământ în Ialomita, ce mai tuţun face.

Umplu pipa şi o aprind, după un sistem, pe care mi-l arată el. Eram convins că fumul aduce căldură, dar te înneacă doar. Cei cari fumează, au alte cauze, cari îi fac să nu se lase de el.

Dar mai a'es cei cari îl iau prima dată, nu fac decât pentru a experimenta un sentiment înşipid de emancipare. Fumând, îmi pierce orice iluzie asupra acestei patime. Nici una din patimile omeneşti nu au vreo va'oare, e numai obişnuinţa, toemai asta le face succesul.

Cobor pe străzi, urc pe altele, sprijinit în bastoane lungi şi drumul îmi pare frumos. Prin centrul oraşului, mă privesc într'o vitrină. Desigur că-mi stă foarte bine, cu pantaloni vârgaţi şi cu luleaua în gură.

Prin oraş se plimbă lume multă, sunt unii cu figură obosite, ngălbenite, abea acum ieşti din sălile de jocuri, respiră cu greu aerul rece, tăos. Şcţiile îi urmează uneori, alteori sunt nişte bur-laci, plini de viţii şi bani. Sub paşii lor zăpada amuţeste, se roşeşte, obrajii lor fără sânge, în-sângerează inimile noastre. Sunt unii din ei hoţi, exerocei, şarlatani, cavaleri de industrie, ori simpli

îmbogățiți. Undeva, departe, pe deal, sună un clopot la mănăstire. Toate urechile se înalță nevăzută, ascultă cu toții, văd asta din tăcerea lor de-o clipă. Se înalță câte un suflet, dar negura se lasă și mai grea, peste nenorociții cu sufletele înegrite, învinețite.

În fața librăriei mă opresc, spun hamalului să mă aștepte afară și întru să caut un ghid pentru oraș și împrejurimi.

Găsesc o monografie și o hartă destul de bună, pe cari le iau și le plătesc cu prețul lor, destul de ridicat, din cauza temperaturii scăzute. La ușe, librarul îmi spune că astăzi e o zi foarte bună pentru schiuri și că ar fi bine să mă duc pe culmea... unde s'au strâns mai mulți schiori pentru a petrece.

Mă îndrept intracolo. La marginea orașului, îmi agăț sub tălpi șinele mari de lemn și încep să înot prin zăpadă. Înălțarea se face încet, îmi pare că nu am uns bine șanțul scândurilor, așa că alunecarea se face în mod primitiv. Când ajung la destinație, constat că nu mai e nimeni acolo. Pe terasa înaltă de zăpadă, un șir de bărci ce serveau de cantine și o pantă repede în fața lor, lustruită și răscolită în adânc pe ici pe colo, arăta că plecarea a fost vertiginosă și acoperită cu accidente. Simțeam un frig plăcut, când ședeam acolo sus, pe acea terasă și priveam. Din ușa cantinei se desprinde o fată tânără, roșie în obraji, destul de frumoasă și se apropie de mine.

— Nu au plecat de mult. Poate că vă e frig, nu vreți un ceai? Vi-l servim oriunde și înăuntru și afară.

— Rom aveți?

— Cum nu? Avem toate băuturile.

— Adu-mi un rom.

Îi dau plata înainte și ea fuge veselă înapoi spre cantină, ca în curând să se întoarcă, mergând încet, cu băgare de seamă, să nu verse păhărelul cu rom. Mă apropii de ea și mă servesc cu lichidul roșualcoolic. Fata face o reverență, în stil medieval și se întoarce, dar mai încolo alunecă și cade jos pe zăpadă, împrăștiind păharul, tava și părul ei. O apuc de subțiori și o ridic. E plină și carnea ce-i acoperă omoplații este caldă și moale. Mai mă privește pe urmă și cu o nespusă mulțumire. Zâmbește, împăcându-se cu soarta, care o pedepsește fără motive.

— Cum te cheamă? întreb eu, ținând-o încă în mâini.

— Tina, îmi răspunde ea, fără să poată roși mai tare.

— Păcat că n'ai și un nume mai frumos.

Se desprinde ușor și în timp ce eu îmi fac vânt pe pantă, ca îmi face semn cu mâna.

— Să mai vii pe aicea, să mai vii.

Cred că prind o poighiță de afecțiune pentru ea, din momentul acesta. Simt cum fuge pământul

sub tălpile, zăpada sclipește nebună de bucurie. Dar îmi este așa teamă de goana asta, pe care am luat-o și s'o înfrânez, nu, nu este posibil. Dacă pun bățul înainte, ori se rupe, ori îmi scoate mâna din umeri, ori mă găurește, cu haine cu tot.

Aproape de capătul pantei, când să scap nevătămat, îmi întorc privirea înapoi, să o zăresc cum stă pe marginea terasei și privește în urmă. Atunci se desface echilibrul și norocul și cad de-a-berbeleacul scormonind zăpada. Stupefacție, nu e nimeni pe terasă.

Intoarcerea din sanatoriu

*La 'ntoarcere o să mă 'ntâmpine
Biserica 'naltă — Iujer de crin.
O fată-mi va aduce, seara, grijania gurii
Mirosind a smeură și-a vin.*

*Vișinii stropiți, de toamnă cu aur,
Și nucii rătăciți prin vii,
Au să-și arunce — a chef
Peste garduri, șepcile cafenii.*

*Noaptea, salcia îmi va face
Descântece în ulcica lunii albastră,
Și-o să-mi păzească tihna,
Bradul cu vestonul verde — huzar — la fereastră.*

*Iarna se va așterne apoi, se va așterne,
Albă carte de rugăciuni.
De ce plângi când îmi scutură tusea
Pieptul ca pe-o livadă cu pruni?*

CONST. VIRGIL GHEORGHIU

Dans primitiv

*Tărâna și isvoarele se unesc în blestem
Pe mâinile ce ard, peste ochii ce rătăcesc.
Cărbunii aprinși din genunchi nu setem
De moarte: cer vin în cofă și foc în blid.*

*Crementea mocnește scânteia și sfârșitul
Nevinovat al ciutei ce cade'n prăpastie, biata.
Pentru umerii tăi nînși îmi ascut cuțitul
Și pe arc potrivesc cu otravă săgeata.*

*Încinge trupul curat c'un brân de liane
Și vino să dansăm în tact de darabane,
Sângerate în călcâe, amândoi pe jăratie.
Să tremure valea de neliniști și chiot sălbatic!*

*Tu vibrezi ca flacăra doinei pe coardă
Și izbucnesc sânii robuști pe bluza descheiată.
Să deșteptăm străbunii din kurgane, fată,
Și munta să o facem în vișore de hoardă.*

GEORGE MENIUC

Cântec pentru țară năprasnică

Despică din granit istoria în două
Și fă-o; Doamne, rugăciunea vrerii,
Noi te rugăm cu minile-amîndouă,
Ridic-o căld în trandafirii serii...

Să fim toți din destinul sfînt de soare
Prohodul unor vremi ce vor să vie;
Ne va cînta azurul din vioare,
Cuminte vom clădi temeinicie.

Nu e tîrziu; baladele ne-așteaptă
În stih năprasnic dăltuit pe un perete
Un ornic sfînt istoria deșteaptă
Și slove rînduim pe pergamente...

Cîntem pentru intrare în destin...
Oțară azi se roagă lângă cruce
A poposît slovarul carpațin
Și veacurile cîntă la răsceuce.

C. PÂRLEA

Tristia

Tu mi-ai crescut din suflet ca dintr'o amintire
— Trup dăruit cu stele și praf de funigei —
Ascult în tine cerul mijind îmbobocire
Și bucurându-ți pașii cu stor de clopoței...

Aici în carte somnul mai limpede ne pare
Și trupul tău mai proaspăt ca spicele din lan...
Tu ai pășit în mine că 'ntr'un obraz de floare,
Și-ai coborât din peșteri cu sutele de ani...

Pădurile de stele nelegănate încă
Le-ai arcuit în palme și revărsat în mări...
Eu mi-am plecat urechea pe ceamaicăldă stîncă
S'aud îmbrățișate bătrânele cărări...

Ni-s sufletele ude de-atîta sărutare
Cum ud de scare-î cerul înădușit de viori...
Nui-nicaeri tristețea mai îmbucurătoare
Decît ascunsă 'n fruntea pădurilor de flori...

RADU STANCA

SCRUM

Vîntul a scuturat la pămînt astă noapte
toate nădejțile și toate frunzele uscate
Am plîns prin somn toată noaptea
pînă la 7
cînd m'am trezit (sau poate 7½)

Vă pare curios că scriu fără punctuație?
Dar vedeți
eu n'am învățat a citi și a scrie
Știu să citesc numai în stele
și nici o constelație
n'are pînă 'n prezent ortografie

Sunt bolnav și trist
Nu mai vreau nimic
Sufletul meu eacuma alît de departe
Nu vă mînt și nu greșesc cînd zic:
pe drumul ăsta Charon nu poate să vă poarte

Curînd mă voi duce și eu după dinsul acolo

P. S.

Aș mai scrie ceva dar n'am pe ce scri
(hîrtia s'a scumpit grozav la fabrica Letea,
Sunt bolnav
Fluviul ce-a înghețat peste noapte
desigur n'ar fi
reușit să-mi stingă febra și setea.

Adio cititori care nu m'ați iubit
Nu veți mai ride de acest nebun
răsleț ca un SOLO
într'un concert simfonic
sau ca o rază 'ntr'un infern de mit

Adio măscărici de circ și saltimbanci
Voi sunteți triști și-ades frumoși sub fard
(Cine n'a văzut santinele strivind sub bocanci lung
portocală căzută sub gard?)

Numai voi ați înțeles (și femeile goale
înecate sub mese în orgie de coarde)
ochii mei încremeniți pe culmi astrale
și flacăra de lună ce'n suflet îmi arde

Pentru voi scriu aceste ultime strofe
să le citiți cînd veți fi bolnavi ca mine acum
cînd veți fi 'nsetați de mări și catastrofe
și flămânzi (ca Argezi) de scrum

VICTOR MĂGURA

DUDUIA

de GEORGE PETCU

O recunoști ușor după mijlocul de arachnidă, din care pornesc, în ritm de flaut diverse proemi-nențe de forma ca'otelor sferice, mase magnetice strânse în chingi (soutien-uri, burtiere etc.) ce dau cărnii o mireasmă acră, de cauciuc încins și de sudoare. Dacă nu s'a născut sub cine știe ce constelații cameleonice, hotărât, duduiă are, în plămada ei, ceva din nestatornicia cromatică a susnumitului animal.

Adună 'n păr, păcura, huma și tot păcatul, pentruca a doua zi, să n'o mai recunoști în aurul blond al aceleiași podoabe, care 'n nopțile următoare — sub influența nu știu căror metamorfoze de c'ob — capătă reflexe aprins roșiatice, sau verzui de cocleală. Dealtfel, duduiă are mania culorilor. În amintirea unei flori roșii pe care a pierdut-o cândva, în zori, după o noapte de nebunie cu flăcări de alcool, și muzici, muzici dansând pe timpane și simțuri, duduiă-și vopsește buzele într'un roșu aprins, nostalgică chemare. Temperament sanguin, unghiile-i sunt murlate 'n sânge: cultul strămoșilor, antedehucici, ce 'ntindeau la hoituri pe câmpuri sublunare. Mai are câteva cutii cu unsoni, făină din care dă cu nemiluita și iar culori: albastru pentru pleoape negru pentru gene, și altele. Sprâncene rase. Pe vechiul loc, un creion special lasă niște urme lungi, încondeiate, în care sudorile ce se scurg din păr, brăzdând făina frunții, sapă trecători adânci, spre gene. Duduiă are gesturi studiate la oglindă, știe să dea ochii peste cap ca actrițele și iubește teatrul, de care face uz în orice moment. În ploaia luminilor, cu toaletele ei străvezii, extravagante, zici că-i o paiață sau manechin de mode. Pe stradă, lasciv, își leagă crupa și soldurile. (Ah! soldurile linse pătimaș de privirile băloase ale ofițerilor, proaspăt bărbierii, mirosind, încă, cu toată colonia, a iuft!) În afară de ofițeri, duduiă adoră campionii de box, artiștii de cinema, și șoferii. Visează un sot bătrân, bogat și chel, căruia să-i pună magnifice penaje de coarne, în voiajuri nocturne, pe Riviera sau Coasta Ligură. Iubește toate sporturile, preferind călăria (activ și pasiv) și dansul. Din preocupările și activitățile ei, putem cita: o droaie de căței (la propriu și figurat) dintre ca-

re; pe primii îi pieaptână, îi parfumează împodobindu-i cu fel de fel de panglicuțe iar pe ultimii îi schimbă cum ai schimba ciorapii.

După masă, pentru digestie, duduiă Lily (sau Dory) din București (sau din Grindul) face lectură. Citește „Colecția amantelor celebre“ pe Pitigrilli și Damian Stănoiu.

Muzica o îmbată. Se dă în vânt după Manzoni, Manzatti, sau cum dracu-i zice și 'n fiecare noapte, adoarmă fredonând „Dragoste, parcoste.“

Fiori de toamnă

Firea scoate gemete...
Suflete-al meu, teme-te...
Toamna iar e'n trecere
Cu a morții secere.
Ingenunche florile,
Pomi-și sparg viorile,
Căci din depărtările
Negre ca uitările
Dau năvală vânturile
Să atunge cânturile
Și să 'ngroape visele,
Visele — ucisele...
Suflete-al meu, unde te
Mai avânți? Ascunde-te
In adânc de peșteră...
Pune-ți lira meșteră
Căpătăi și 'mpacă-te
Cu-ale beznei lacăte,
Cu însingurarea
Grea și cu uitarea...

EM. PAPAIZISU

Noapte

Simți toamna podcăbă pe suflet
Și cântecul gol de durere.
Și ochii pălpâind în făclii,
Anină de icoane tăcere.
Vezi luna: privește pâlind
Prin veacuri bolnave și ceață
In gândul pribeag, devenit
Adânc impietrit de viață.
Jucăriile copilării sunt ninse,
Nădejțile noastre, învinse.
Și totuș, primăvara ne chiamă
Fluturând din zări o maramă.

D. HINOVEANU

INTĂLNIRI CU PRIETENI

MIHAI BENIUC:

Cântece de pierzanie

de D. CINOVA

Mihai Beniuc, dela o vreme numai, ne-a devenit prieten. L-am cunoscut de fapt de mai mulți ani în „Pagini literare“. Sufletește, am păstrat față de poezia lui o anumită distanță. Regretăm. Pentru o ușurare de circumstanță a nelegiuirii noastre, avem însă și o scuză. Poezia prietenului Beniuc apărea în „Pagini literare“ la intervale de timp destul de mari, pentru a ne lăsa o impresie totală, definitivă. Imprejurarea îi era cu atât mai defavorabilă, cu cât poezia lui nu se prezintă cititorului împăunată cu multe prețiozități. Și de altfel, o poezie publicată în paginile unei reviste, numai atunci cucerește când lasă impresia, că din punct de vedere formal, este desăvârșită sau aproape desăvârșită. Nu așa sta cazul cu poezia lui Beniuc. Distanța pe care o păstram noi și pe care știm că o păstrau și alți cititori, era până la un punct explicabilă. Aceeași rezervă au avut-o cititori din toate timpurile, față de cei mai aleși creatori de poezie.

În „Cântece de pierzanie“ ne-am apropiat mult de fondul poeziei, am putut-o savura în tot complexul ei, ne-am însușit-o, am apreciat-o la adevărata ei valoare. Am găsit dealungul volurmului atitudine, concepție, atmosferă, — toate elementele cari marturisesc esențial existența unui mare poet în procesul creației, în așa măsură, cum nu le găsim la mulți poeți din zilele noastre. Poetul Beniuc nu pare a fi preocupat de efectele gratuite ale artei pure; nu caută să realizeze prin jocuri subtile de imagini, o lume care să fie cât mai departe de cea reală. Este prea temperamental, că să se sântă atât de înfrigurat după jocuri prea gratuite. Lutul cu viața lui făcută mai mult din noapte dar fecundă, îl preocupă într'adevăr. Și drumurile care duc până la cer se frâng de nepuință, dar poartă în umeri valuri care amenința Cerul. Tragicul între cele două depărtări care închid viața bietului om e continuu, — și poetul îl trăiește cum prea puțin din poezii de azi îl traiesc. Pentru a exprima acest tragic în toată cruzimea lui, într'adevăr, n-îi nevoie nici de prețiozități prea multe, nici de drum tichit de alți înaintași pe coclaurile artei.

*„Eu am luat-o fără drum în sus.
Puteți veni pe urmele-mi de sânge.
Mai urc, și-mi vine câteodată a plânge
Și mă 'ndoesc sub cruce ca Isus.*

*Văd, totuși, cum în jurul meu tresaltă
Isvoarele 'nceputurilor sfinte*

*Și sufletul meu, amețit, se simte
Vecin egal cu lumea cealaltă.*

Pe drumul vieții, cu dureri atât de adânci, atât de grave ca poruncile negre ale morții, plecarea oricărui dintre noi nu poate fi decât absolut singulară. Vocea celui ce vorbește pe acest drum și privește înainte și de mai mulți înapoi nu poate fi decât unică, și nimic din farmecul dureros al acestei voci nu poate fi împrumutat dela alți muritori. Deaceia poezia trebuie să fie cât se poate de structurală, de unică. Numai astfel poate părea nouă, proaspătă, generatoare de emoții oridecâteori ar fi citită. O poezie adevărată, numai atunci stârnește emoții puternice și permanente în noi când este expresia unui suflet unic; când intră înămplă în unitatea unei atmosfere unice; când oridecâteori o citim, în veci rămâne un glas strein, un glas niciodată pe deplin înțeles. Un glas, care se impune inimii numai prin prevestiri. În acest senz, câți citesc poezii dintre muritorii de azi? Câți mai sunt capabili să asculte un glas strein; să simtă ceva din existența lor în povestea acestui glas strein? În acest senz, niciun poet adevărat nu trebuie să-și bată capul cu ce spun alții despre valoarea operii lui. Ce poate să spună un suflet despre arta durerilor, altui suflet, când fiecare dintre noi înaintăm așa de singuri pe drumul tragic al vieții, pe drumul veciei . . .

*Ca țăranul printre snopi de grâu
Voiu intra masiv și greu în vreme,
Cu un car cât dealul de poeme,
Murmurând o doină trist, molău.*

*Nu-mi bat capul ce-or gândi vecinii
N'am cosit din holda lor un par.
Asudând sub ploile luminii,
Numai anii mei mi-i secerați.*

Poezia prietenului Beniuc este de-o atitudine gravă. În ea nu se încearcă traducerea unor trăiri într-o formă cât mai frumoasă, cât mai transfigurată. Cântecele de pierzanie sunt o ardere neostoită în tragic. Poezia din ele este net umană. Este impregnată peste tot de dureri înăbușite; pe alocurea plină de tristeți metafizice. Unsoari, tristețea este atât de gravă, încât versul, încătușat caută destinderi pentru suflet în glume infinite de amare . . . Când tristețile vâslesc pe

apele amintirii, întâlnim în poezia lui Beniuc acorduri minunate.

De pe vârtelnița trecutului, uituc,
Imi deapan tristețile gheme
Și ascult, în noaptea calmă, cum se duc
Coccri sau amintiri surând prin vreme.

Cu zările mute se 'mbină
Câmpia în duh monoton,
Dcar plopii șoptind în surdină
Păstrează din vremuri, un svon.

E ceasul târziu și sufletul gol.
Pisica urtului își toarce firul.
In țarina celor trecute dau ocol,
Au năpădit-o morcovul sălbatic și pirul.

De altfel însași iubirea pe care o cântă poetul este prea tristă, din cale-afară de tristă. În fiecare slovă pare că întâlnește în mugur privirile morții. Experiențele încercate de poet într-o vârstă mai înaintată, când se înfrăția ca toți barlicii străzile Clujului, constituiesc mai mult un motiv de a bieii viața. Poeziile care amintesc aceste experiențe sunt pline de satiră, de sarcasm. Purifică și îndepărtează sufletul de banalul vieții. Prietenul Beniuc privește înapoi, în copilărie, pe câmpuri cu mure și ape cu întăriri dedemult, în basm. Acolo, în copilărie, a luat contur o iubire care a ramas o normă, un ideal.

Fetiță bălaie, bălaie,
Cu cerul amintit sub pleoape,
Apari din cenușe, vâpae,
O, vino aproape, aproape.

E seară poate, poate-i dimineață,
Atât de pal e soarele piezis,
In toate e și moarte și viață
Cuprinse într'un comun păinjenis.

Să te sărut acum când nu mai ești?
S'aprinde ceru 'n asfintit de seară.
Fiinte's norii negri, din povești,
Și fâlfâie pădurea ca de pară.

În lumea îndepărtată a copilăriei, iubirea se ferecă pe nesimțite, abia șoptită, la umbra unor tristeți de necuprins, suportabile, dulci. Tonul elegiac lunecă încet, liniștit, pe acorduri stranii de ape și timp. Veciile se topesc ca niște picuri de parfum într'un alcov năpădit de luceferi, de lună plină . . .

Dar timpul ni se scurse printre degete
Ca pulberea de aur în adânc.
Din pomul zării constelații vestește
Se scutură sau ochii noștri plâng?

Luceafarul se clatină'n apus
Iar seara ne învălue măoapă.
Pe cer atârnă barda lunii sus,
Nci stăm și mai visăm pe un țarm de apă.

Ah timpule, timpule, undele tale
Curg mereu la vale, la vale,
Și tu păstrezi descântecul secret
Ce ți-ar întoarce apele 'ndărăt.

Ar fi multe de menționat despre poezia fratelui Beniuc. Este o poezie care indică un temperament complex în procesul creației. Am dori să insistăm asupra ciclului „Flamurile morții” spațiul nu ne permite însă. Ținem să evidențiem o înclinare deosebită a poetului spre speculațiuni filozofice. Notăm peste tot versuri încărcate de fiorul morții, multe din ele încopciate de frumuseți prea durute, bacoviene.

Mărtoaga ce trage trăsura
Este însuși eul meu
Uscată de sete i-e gura
Și se 'mpiedecă mereu.

In loitre isbește o vadră.
Inima surând a gol.
Sar javre la mine și latră,
Eu mă duc domol, domol.

In vârful trăsuriî lampașul
Afumat și stins de mult.
Cum greu le hurducă fâgașul
Jalea roților ascult.

Întâlnim în volumul Cântece de pierzanie multe bucați care printr'un ton elegiac înaltă sufletul în sfere de gând absolut pure. Amintim pe cele care ne-au cucerit complet: Indureratul Eros, Cele trei corabii.

Iar despre frumosul care zace în comoara adâncă a curvințelor, suntem siguri că poetul are deplină știre. Dacă vrei, iată poezie pură, de cristal.

Mie sufletul o salbă sură
Cu neguri preajmă, nu grilajuri
Și 'n loc de pasări cântărețe,
Acele vechi, vestite pajuri.

INCREȘTĂRI

Probleme

Concețâteni uneltitori

Nu relevăm cele de mai jos fiindcă ni-ar impresura îngrijorările ci pentru a evidenția unele frământări.

Până 'n preajma conferinței dela München, în Sătmăru nostru, țintă a atâtor neastâmpărate și neîncetate revendicări, toată lumea, cu excepția unor neînsemnați și neliniștiți bârfitori, își făcea impresia că trăiește în armonie, că fiecare-i mulțumit de soarta ce, să zicem așa, și-a ales-o ori și-a creat-o și că nimeni nu-și vede decât de interesele lui proprii. După conferință însă lucrurile s'au schimbat ca prin farmec. De unde până aci totul se desfășura ca între prieteni — în Sătmăru toată lumea se știe, se vorbește și se împrietenește — indiferent de confesiune și naționalitate, după conferința de pomină, pe pielea bieteii Cehoslovacii, amicului de naționalitate maghiară, de până eri, și-a dat în petec. L-ai observat dintr'odată mai rece la salut, mai rezervat în discuție, mai suspect în drumurile lui. Incepeai să te simți rău, tu gazdă, în casa ta, de rezerva și răceala cu care te „primește“ oaspetele. Și-această molimă, șovinistă, s'a întins amenințătoare, fără a se justifica însă, mai cu seamă la periferii printre români. Atitudinea concețâtenilor maghiari, aprobatori altădată, uneori până la lingusire, ajunse să te faci să crezi, pe tine băștinaș, că începi să depinzi de ei; ba „unii“ așteptau chiar să li se facă curte. Orgoliul caracteristic, moștenit în parte de fiecare „neîndreptătit“ care nu se 'ndură să ne părăsească belșugul pentru a se reîntoarce în raiul pe care-l proslăvesc c'ar există în Ungaria, orgoliul acesta ne-suferit începu să se afișeze fără obraz, fără pic de decență. Grupulețe de ei între ei, anturați uneori de desmoșteniți, *simbriași ai statului*, căutau și caută să desbare pe cei mai slabi de lînger de îndoiața sentimentelor, încurajându-i și întărindu-i în convingerea șosirei momentului arătării colților. Și îndemnați de unii, sprijiniți de anumite evenimente, frații se cramponează, se frământă, se sfătuesc, se *mpart chiar pe roluri* și fac propagandă printre-ai lor și alți naivi pe cari vor să-i atașeze ca susținători ai revendicărilor lor întârziate. În pornirea lor oarbă, uită toleranța noastră porverbială, neglijează tihna ce li-o oferim, vor s'o rupă cu trecutul secontînd că Ungaria va fi aci în prea scurtă vreme. E o

credință din care n'o să-i scoată decât urmările nesocotinței lor. De-ar fi după ei, după concețâtenii noștri cei loiali pe cari i-am menajat ca nimeni altii, de-ar fi după apucăturile și gustul lor, ni-ar menaja ei pe noi. Nu ea noi! Ci cu grija pe care o are evreul față de gășca ce știe sigur că-i va da într'un timp limitat, după îngrășare, satisfacție stomacului mulțumit. Uită îmbuibății noștri de atenție, cari s'au bucurat și se bucură de cea mai necontrolată libertate, de cel mai omenesc tratament, uită că unirea acestor părți ardelenne s'a făcut odată pentru totdeauna prin voința unui popor nesilit și conștient de drepturile lui și că această unire nu s'a chibzuit și fixat prin tratate cum s'a întâmplat cu alte țări. Tratatele pe cari concețâtenii noștri uneltitori le invoacă spre a se însufleți și prosti *au consecmnat doar o voință* a populației după o atît de amarnică așteptare.

Concețâtenii noștri maghiari, cari nu înțeleg să se liniștească, alarmiști și uneltitori, nu curnoșe pesemne sentimentele care-l leagă pe român de pămîntul sfânt al suferințelor din trecut, ignorează capabilitatea valahului de a-și apăra drepturile legitime. Dacă țaranul nostru nu se impresionează de ifosele impiiatorilor de eri, asta nu înseamnă că a uitat viața trăită sub amenințarea pîntenului maghiar. Dacă își vede încă i-niștit de treburi, dacă nu are grija nici unuia din acei ce-l subminează, asta nu înseamnă deloc că nu-și cunoaște drepturile, că nuștie ce are de făcut când obrăznicia va amenința dela masa verde ori va eși îndrăsneată și zăpăcită la hotar. Tocmeală nu va admite Românul la cele ce aspiră Ungurul, fiindcă, în aceastăprivință, n'are nimic de vîndut. Cu atît mai puțin de făcut cadouri. E bine și-i prudent ca, neastâmpărații să se cumîntească. Să nu fie, să nu caute să fie mai deștepti decât li-i dat căci,

Românii au un legămînt:

Mai bine ne 'nvoiesc să piară

Decît să dea de bună voie

O palmă din al lor pămînt.

deaceea:

Concețâtenii uneltitori

Ce ne rîvniți această glie,

E bine să luați aminte:

Vom da pămînt, de-o fi, să fie!

Vom da pămînt... pentru morminte!

CONST. GH. POPESCU

Linia ferată Baia-Mare—Sighet Maramureș

Am meditat mult asupra modului de a trata problema arătată în titlu, precum și asupra titlului însuși.

A trata — în coloanele unei reviste pur culturale — și a scoate în evidență, mai ales, importanță multiplă pe care ni o prezintă orașelul nostru *Baia-Mare* atât din punct de vedere economic, geografic, sau strategic, mi s'a părut o chestiune deplasată dintr'un singur punct de vedere: de a nu atinge susceptibilitățile rivalului, a orașului *Satu-Mare*.

Cum însă problema arătată în titlul nostru se reactualizează și se impune nu prin prizma interesului localnic ci prin cel al interesului *general*, ne-am propus ca, trecând peste orice susceptibilități și ezitări, mai ales că suntem strejini de orice gânduri lăaturalnice, să o tratăm, totuși, aci.

Ideea de a se construi o linie ferată între orașul *Baia-Mare* și *Sighet Maramureș* și de a lega astfel mai direct economic două ținuturi despărțite de lanțul munților *Tibles—Gutinel—Oaș*, este veche. Ea s'a născut în capul conducătorilor unguri de odinioară ai orașului *Baia-Mare*. S'a făcut chiar și un plan, sau mai multe, în aceeași direcție. S'au înregistrat oferte variate, unele mai surzătoare decât altele. Amintim doar pe cea mai favorabilă, a unei companii engleze, care — așa se comentează — se angajase să străpungă masivul *Gutinel* prin tuneluri câte vor fi de trebuință și să conducă această linie prin comuna *Cavnic* până la *Sighet-Maramureș*; cerând în schimb concesionarea minereurilor ce vor fi găsite în acești munți bogati de metale prețioase și un drept de exploatare a liniei pe cele dintâi două decenii de funcționare.

Guvernul ungar a respins aceasta ofertă atât de îmbietoare, de teama ca să nu fie prea păgubit statul, știut fiind că regiunea *Băimăreană* este aproape tot atât de bogată în metale prețioase cași *Munții Apuseni*, dacă nu chiar egal de bogată.

Dovada o avem mai ales azi prin avântul pe care l-a luat industria minieră în această regiune în urma exploatărilor de mare anvergură a societăților cu renume mondial cum sunt: „*Petroșani*“, „*Concordia*“, „*Aurum*“ și altele.

Vreo 40 de ani au trecut de când ideea construirii liniei ferate *Baia-Mare—Sighet* a fost abandonată încă de stăpânirea ungară.

Sub dominațiunea românească problema n'a mai fost redeschisă, spre marele nostru regret. Credem, că s'a săvârșit o dezinteresare crasă — ca să o numim astfel — din partea conducătorilor vieții sociale din cele două orașe. Ei trebuiau să redeschidă problema, să conceapă un plan bi-

ne încheiat și să lupte mână în mână pentru aducerea la îndeplinire al acestui grandios proiect.

Realizarea unui asemenea plan, oricât de costisitor, ar fi folositor și rentabil din toate punctele de vedere: economic, administrativ, social și strategico-militar.

1). În primul rând s'ar realiza o legătură scurtă cu județul *Maramureș*, care este complet izolat geograficește. Este — alături de județul *Soroca* — cel mai greu accesibil județ din țară. El nu are legătură de cale ferată nici cu *Bucovina* în spre *Cârlibaba—Câmpulung* și nici spre *București* decât prin linia de peage cehă *Hust—Craja—Halmeu—Satu-Mare*, care face un înconjur prea mare.

2). Realizându-se aceasta legătură mai scurtă, județul ar fi mai ușor de administrat. Știut este, că județul *Maramureș* e foarte oropsit, iar populația înapoiată în special economicște. Câte ajutoare nu se pierd tocmai din cauza lipsei de acces mai îndemânatec.

După kilometrajul *Căilor Ferate Române*, între *Sighet* și *Satu-Mare* este o distanță de 129 km tri către care se adaogă și inconvenientele peajului peste teritoriul ceh.

Deia *Baia-Mare* sunt abia de 65—70 km.

3). Economicște, tot *Maramureșul* ar fi acela care ar profita mai mult, pentrucă deschizându-se o linie directă între cele două orașe, traficul ar fi cu mult mai intens. În timpul construirii liniei o sumedenie de oameni și-ar găsi de lucru, iar după terminarea lucrărilor economia națională s'ar îmbogăți prin extragerea atâtor metale prețioase, ce desigur s'ar descoperi în cursul lucrărilor și cari ar da un nou avânt vieții economice.

4) Evenimentele internaționale în curs impun o discutare a problemei și din punct de vedere strategic. Desigur, cunoștințele noastre, mai bine-zis lipsa de pregătire strategică, ne impun o oarecare rezervă în aceasta materie. Credem totuși că, privind harta *Țării* și în special colțul de *Nord-Vest* din *Ținutul Sătmar—Maramureș*, — cu *Pusta Ungariei* în față și cu masivul *Gutinel* în spate, spre *Maramureș*, — cu linia ferată *Sighet-Maramureș—Satu-Mare—Oradea—Arad* dealungul frontierei și cu o singură linie, și aceea de interes secundar, a *Văii Someșului Satu-Mare—Baia-Mare—Dej—Cluj* în spre centrul *Ardealului* și-a *Țării*, fără nici o altă ramificație și făcând o legătură cu *Bucovina*, pe unde am putea primi cele mai rapide ajutoare din interior, prin *Sighet*, nu ne aventurăm într'o „*Terra Incognita*“, dacă afirmăm sus și tare, că aceasta linie ar deservi și interese strategice capitale.

Baia-Mare, la 80 km tri de frontieră, ar deveni un centru important nu numai economic, nu numai industrial, ci și militar, de unde să se

poată apăra acest colț Nordic al Țării cu maximum de folos în direcțiile Satumare—Carei—Zălau.

Convulsiiunile internaționale privind statul vecin Cehoslovac, vor avea efect — poate — și asupra legăturii noastre prin linia de peage cu Maramureșul.

Și atunci, ce ne facem?

Iată câteva considerente, expuse prea succint și poate prea puțin convingător, cari totuși demonstrează puternic pe lângă reactualizarea unei atât de importante probleme cași aceea a legăturii de Cale Ferată dintre Bajamare—Sigheț—Maramureș.

Este de datoră factorilor conducători sociali din cele două orașe să și-o însușească ideea și să lupte din răspuțeri pentru ca și cei competenți să o adopte cât mai neîntârziat și să o și desăvârșească.

Nu pentru mărirea lor personală, ci pentru binele Patriei pe care dotori suntem să o slujim din toate puterile atât în cele mărunte cât și întru realizarea progreselor de mare anvergură.

Dorința noastră fierbinte este, ca să vedem planul îmbrățișat cât mai curând posibil spre a avea fericirea de a reveni apoi aci cu expresiunea unor calde și elogioase rânduri de vie recunoștință.

LUCIAN BRETAN

N. R. Articolul ni-a fost trimis, de autor cu mult înainte de a se produce ștuttele evenimente internaționale. Schimbările produse, pe spinarea Cehoslovaciei, întăresc și mai mult imperioasa necesitate a deschiderii acestei linii. Nedeschiderea ei constituiește, în noile împrejurări, o serioasă amenințare și o gravă atingere a mândriei noastre naționale.

Poem

*Scrisorile cu litere alese
Cusute ca 'n albastre mănăstiri
In dorul schingiuitorilor iubiri
De mâinile suavei principese —*

*Iți vor cădea ca svon de trandafiri
In brațele ca ramurile ce se
Intină spre fața lunii care țese
Cearșafuri de văpaie pentru miri.*

*Dar vom întoarce 'n patimă nebună
Această fericire trecătoare
Cu una mai statornică și bună:*

*In loc să cad în mâna ta, scrisoare, —
Din pomul casei copleșit de lună
Aș vrea să-mi cazi 'nainte ca o floare...*

E. A. R. ZAHARIA

Problema cea mai dureroasă

Există'n Sătmar oameni „culturali“, puzderie de culturali, persoane cari se țin intelectuali dar cari nu cheltuiesc pentru minte nici un pol lunar, în afară de cei câțiva lei ce-i dau pe vreun ziar, ziar din care spicuiesc neînsemnate vești pentru a-l arunca și pe acesta fiind că „nu-i nimic în el.“ Aceste persoane „intelectuale“ cari se afișează în diverse împrejurări, pentru a-și justifica importanța, prin frazeologii sterpe, patetice ori amenințătoare, cari se umplu de aperitive, se înconjoară de diverse nimicuri casnice și-și îngrijesc exteriorul în așa fel încât să te facă să crezi că e ceva de capul lor, aceste persoane nu trec cu lunile peste lectura unei cărți ori a unui articol de revistă, fără să strâmbe din nas, scuzându-se, că s'grozav de ocupați cu alte lucruri mai importante, fără să se caine că nu mai există scriitori „ca pe vremuri“, fără să ți se plângă că s'au înmuțit publicațiile, că „dracul mai poate învinge cu atâtea reviste“ și că prea e asaltată meseria condeiu'ui. Și ce e trist e că, de aceste specimene sforare care se hrănesc cu intrigă pentru a se adăpa la izvorul invidiei și bârfelei, e legată soarta publicațiilor provinciale. Nu-i nici o mirare deci, dacă rând pe rând și încetul cu încetul, monitoarele culturale cinștite din provincie se pierd, pentruca în cele din urmă să nu li se mai audă de nume. Cunoaștem multiple cazuri. La ce ni-am mai mâhni evidențiindu-le. *Prevedem soarta Afirmării.*

În mijlocul unor oameni cari te privesc piezis și te'njură, firește în lipsa ta, fiindcă te-ai ridicat „tocmai tu“, în societatea unor „intelectuali“ cari te subminează deoarece ai scăpat din vedere să-i tămâiezi ori nu i-ai băgat în seamă în cutare împrejurare, între persoane care te amenintă oridecâte ori îți pretinzi un drept, pentru sprijinitori cari cu chiu cu vai îți plătesc un abonament de o sută lei pe an și-atunci își închipuiesc că te susțin personal, lăsându-te a înțelege că-ți fac un hatăr dintr'o considerație personală, în fond fiind de-o crasă ipocrizie, pentru tipi de-aștia ce-ți rād în nas când te însufletești și te zbuțuiești de-o idee, pentru astfel de specimene e inutil orice efort, e de prisos orice realizare idealistă oriculturală.

Pentru aceștia e imperios necesară educația.

Am ajuns la convingerea că acel ce-și cheltuiește nervii și-și ostenește creurul pentru astfel de oameni, nesocotit este.

Abia așteptăm ocazia spre a ne vedea de chemările sufletului nostru însetat de liniște, doritor de tihna lecturii.

Deșteptilor și invidioșilor, deopotrivă, le vom face loc, le vom da ocazie de . . . vorbe.

N. VĂJ. —

Muzeul năsăudean

În vacanța acestui an mi-am revăzut, ca de obicei, orașelul natal, de care mă leagă întâele visuri și înseilări de iluzii.

Năsăudul meu este un târgușor aruncat între două șiruri masive de dealuri desprinsse din ramificația munților Rodnei. O așezare lungueată, cu o biserică fruomasă cu două turnuri înalte, case mărunte printre care se remarcă puține clădiri mai pronunțate. Acestea toate sânt școale sau oficialități.

Din Năsăud trăește un trecut glorios, presărat cu fapte de-un măreț românism. Povestea vitejiei începe cu acea piatră de reper, 1762 când împărăteasa Maria Terezia avea nevoie de soldați vajnici, să-i apere granițele. Astfel a militarizat și de aici 44 comune cu centrul în Năsăud, formând Reg. al II-lea de graniță. Timp de aproape o sută de ani, până la 1851, când se desființează, soldații năsăudeni, porecliți și cătanele negre, pentru "sumanul," (mantaua) negru ce-l purtau, au dat dovadă de-o rară acuitate militară, verificată cu prisosință și de marele Napoleon I, care s'a lovit de dârzenia grănicerilor noștri.

Din averile imense ale acestui regiment, au beneficiat comunele numite grănicerești. Și astăzi aceste bogății naturale, păduri și pământ, constituie un aport de prosperitate pentru regiune.

La umbra înaintașilor au crescut generații întregi de intelectuali. Unii dintre ei și-au aplecat ochii și cu mială perseverență au descifrat scripțele prăfuite de vreme, aruncate în colțuri întunecate de poduri și beciuri. Pasiunii rare și foarte puțin conforme azi, cu spiritul întreprid al vieții de toate zilele.

Dintre distinși cărturari, căutători de slovă

bătrână și grăitoare nsemnăm pe dñii Iuliu Moisil și Virgil Șotropa, ambii profesori pensionari. Venerabile figuri de savanți, acești doi cărturari, împeună cu alții — printre care latinistul Vasile Bichigean — editează de 15 ani revista periodică „Arhiva Someșană“, o adevărată comoară de trecut. Din ea s'a desprins în mod elocvent viziuni de fapte mărețe, voinți de luptă pentru supremația elementului românesc în acest ținut.

Alături de istoricii de mai sus s'a situat și regretatul Iulian Marțian, fost maior în rezervă și membru de onoare al Academiei Române, cunoscut bibliofil.

Urmele trecutului au fost adunate cu religioasă atitudine. Spre desăvârșirea culturii și-a dragostei de trecut a fost înființat în August 1931, „Muzeul năsăudean“ de către: majorul I. Marțian, Virgil Șotropa prof. pens. Dr. Artene Mușeșanu magistrat și Iuliu Moisil prof. pens. Intemeietorii și au donat aici toate vestigiile trecutului, întemeind această unică instituție, onorată în 1934 cu vizita și aprecierea M. Sale Regelui Carol II.

Alături de Arhivele Statului și de-un muzeu etnografic de-o specială valoare, muzeul năsăudean condus cu pricepere de d. prof. pens. Iuliu Moisil, îndeplinește un rol de necontestat în austeritatea vieții de azi.

Muzeele și bibliotecile sânt punctele de reper, care denotă gradul de culturitate al unui oraș.

Sătmarul nostru n'are nimic din toate acestea. Oare aici nu sânt urme de românism adevărat? Sau un sânt intelectuali pregătiți pentru aceasta?

Răspunsul — credem — e înuțil.

OCTAVIAN RULEANU.

Pastel

LUMINIȚEI

de PETRE PAULESCU

Se scutură miresme din teii lunii clare
Și limpezimi de astre rodesc sub tâmpla scrii
Prin aer dau ocholuri aleamuri solitare
Și'n cetini înflorește luceafărul tăcerii.

Amurgul sângerează pe culmile din față
Și umbre despletite sânt joc de mahmudele
In genele poemei dactile se rășfață
Și reverii suave de-azur scapără stele.

Mi s'au aprins în suflet festile de candoare
Și inima, în lacul de așteptări străluc
Beau însetat de doruri potire de răcoare
S'apară ea mai grabnic în brazi din răscruce

Nu vine și nu-i nimeni cu mine să mai plângă
Doar coarde de vioară îmi mai îngână focul
Ce trist! singurătatea începe să se strângă
Să mă adoarmă'n poale că mi a murit norocul.

DĂRI DE SEAMĂ

CĂRȚI

Lucia Borș — DOAMNA ELENA CUZA — ed. Naționala Ciomei, Lei 60

Făcându-ni-se cunoscută viața amănunțită a acelea ce-a împărtăși, alături de Al. Cuza, tot sbuciumul marilor lui înfăptuiri, se reabilitează memoria celei mai iubitoare și mai înțelegătoare Doamne. Căci viața acestei Domnițe, a acestei martire, „cea mai sfântă prin jertfă și iertare — mai ales prin iertare — între femeile române“ — (Iorga 325) ni-a fost cunoscută până aci prea pospăitor și de tot îndepărtat de adevăratul ei rol pe care l-a avut în consolidarea unirei alături de acel ce-a fost, așa cum a fost, Al. Cuza.

Am mai vorbit noi în alte împrejurări, cu prilejul prezintării altor cărți, despre rostul și influența femeii în viața politică și publică a unor țări. Ceeace a făcut și a suferit, Elena Cuza, de dragul soțului său și din nemărginită iubire pentru țara și neamul ei, întrece puterea de nchipuire și de admitere a ori-cărui lector. Deaceea apelul insufletitor al lui Xenopol adresat popoului pentru a veni la înmormântarea ei, pe lângă că este în întregime justificat, e și neabătut de grăitor de ceeace a fost Elena Cuza: „Creștini... să însoțim cu toții, cu făclii de doliu pe aceea care a ținut facla reînvierii poporului românesc alături de Al. Ioan I. Să mergem să ne atingem sufletul de moaștele acestei sfinte, pentru a se face mintunea ca în inimile noastre să treacă iarăși iubirea de neam și uitarea de sine. Sfânta a fost Elena Cuza, sfântă prin înfrângerea durerilor omenești, sfântă prin dragostea ei către săraci și nevoiași, sfântă prin viața de pustnic pe care a dus-o.“

Autoarea aduce prin această documentată, duloasă și pasionantă scriere, prețioase detalii istorice dând înălțătoare satisfacții cititorilor. Lectorul va găsi în această lucrare o parte, poate cea mai însemnată, din trecutul sbuciumat, dar

plin de elan și de încredere în el, a acestui neam.

Nădăjduim că toți aceia cărora li-au trecut prin mână volumul de față se vor grăbi să-l facă cunoscut cât mai multora și cât mai neîntârziat.

*

H. Papadat Bengescu — RĂDĂCINI — editura Naționala Ciomei, 2 volume, lei 150.

E de nețagăduit că, Naționala Ciomei, e editura care nu cruță nimic spre a pune la îndemâna publicului cele mai valoroase cărți, punând tot odată în circulație condeie talentate dar nebagate în seamă. Cele ce-am spus cu privire la circulația condeilor, nu privesc cătuși de puțin pe autoarea acestui atât de adânc roman, **Rădăcini**, Dna **H. Papadat Bengescu** e atât de cunoscută de publicul intelectual și cu preocupări intelectuale, încât nu are nevoie de a umbla după edituri cari să-i tipărească operele. Presupunem contrariu; editurile se întresează de roadele talentului dsale spre a i le acapara și împărtăși cu un fel de omagiu cititorilor. În acest sens Naționala are un mare merit. E drept că scrierile doamnei

H. Papadat Bengescu, nu-s pentru oricine și mai puțin pentru acel obișnuiți cu lecturi de înălțimea și greutatea volumelor de aventuri a 14—15 lei kilogramul. Pe aceștia din urmă **Rădăcini** îi va plăcisi de moarte, mai ales că lucrarea continuă drumul celorlalte scrieri: **Concert de muzică de Bach și Drum ascuns**. Pentru cealaltă categorie de intelectuali, pentru obișnuiții lectorilor de subtilă analiză, **Rădăcini**, va procura adevărate delicii. Cumoscătorilor operilor, și altor publicații ale dnei H. Papadat Bengescu, **Rădăcini**, le va indica desăvârșirea talentului autoarei. Căci în adevăr, cele peste nouă sute de pagini ce alcătuiesc ambele volume și împreună cu celelalte scrieri amintite: **Concert de muzică de Bach și Drum ascuns**, întregind gândirea

adâncă a unei scriitoare cu strălucite însușiri, merită deosebită apreciere din partea publicului iubitor de adevărată artă.

Ne facem o plăcere și ne îndeplinim o elementară datorie atrăgând serioasă atenție asupra neabătutei lucrări în două volume a doamnei **Hortansa Papadat Bengescu RĂDĂCINI**.

*

Paul Reboux — DOAMNA DU BARRY, editura Cugetarea, lei 40.

Iubirea adevărată te înalță și te încurajează, te purifică și te apropie de dumnezeescul din tine pentru a te întregi ori desfăta. Prietenia sinceră, e o ocrotitoare a dragostei adevărate și măzuiește să desăvârșească, ceeace sarlatanii strică, ridicând pe cel iubit ori ridicându-se la el, în speranța aflării drumului spre fericire, spre satisfacție sufletească. Aceste sentimente, distincte, sădite în inimă odată cu viața și cu adânci rădăcini instinctuale, sunt apoteozate de poeți, trăesc pândite de oameni și se sting bărfite sau uneltite de mulțimea moralizatorilor publici cari opun nevinovăției și curățeniei lor, tot ceeace searbădele creere pot inventa la adăpostul imaginației dar mai cu seamă a ipocrizei. Suspectarea și condamnarea acestor atotputernice și nobile sentimente, când ele trec peste anumite convenințe, legiferate de oameni, sunt uneori în antrepriza unor moralizatori desmățați cu toate că până la un anumit loc e justificat orice amestec. Și e justificat, pentru că mulți și multe exploatoarele invoacă impulsul acestor sentimente pentru a-și ajunge scopuri josnice pentru a-și satisface diverse capricii. Toate aceste gânduri ni li-a stârnit această scriere. Pentru că în lucrarea de față, prin romanțarea vieții celeia ce-a fost doamna **Du Barry**, ni se arată cum sentimentele acestea au fost exploatate cu dibăcie, cum ele s'au substituit intere-

sului, că acel interes, ajutat de o frumusețe fizică, a justificat un orgoliu pentru a satisface o lăcomie și dovedi o atotputernicie care să inspire frica. Dar oricât de atotputernică, de rafinată și adementoa-re o fi fost acea doamnă **Du Bary**, ea nu poate rămâne decât o celebră prostituată și acest calificativ nu poate fi măgulitor. Aceasta pentru că o femeie, oricât de suspusă, oricât de răpitoare, oricât de instruită și oricât de prietenoasă, este și rămâne o simplă prostituată din moment ce, roabă a anumitor calcule, își preocupă plăcerile trupului. Indiferent cui și indiferent sub ce formă, Comercializarea simțurilor exploatarea sentimentelor pentru crearea unei situații, pentru ajungerea unui scop ce duce la menținerea unui lux, ori pentru satisfacerea unei ambiții, prostituiază ființa și aceasta e degradator pentru o creatură umană. „Lumea“ totuși nu se știe să facă o gravă deosebire între o femeie de lume bună care și confecționează rochiile, acapărează bijuterii, prin înșoțarea meseriei a comercializării simțurilor, dar care în public o face pe mironosă, și între o femeie profesională care și afișează dorința și și crează, din ceea ce „cucoana“ ascunde, o existență. Așa e „Lumea“: Scuză și anturează pe aceea ce se „învârte“ prostituându-se și detestă, necoțeste și nu iartă pe aceea care a greșit, ori care, public, se vinde după un tarif fixat de poliția de moravuri. Înșăfșit — multe s'ar putea înșăla pe acest motiv . . . național.

El vorba însă de lucrarea care prezintă pe **Doamna Du Bary** fiică născută din „păcatul“ dintre un preot și o croitoreasă, și căreia destinul i-a hărăzit ceea ce tuturor le va fi fiind cunoscut și întregit după lectură. E interesant însă că, această desfrănată a secolului al XVIII-lea, a ajuns să-și creieze un nume în istorie tocmai prin ceea ce lumea detestă mai aprig. Și s'a ajuns până acolo încât, o **Du Bary**, să fie

socotită mai celebră ca o **Jeanne D'Arc**. În fața acelei doamne, al cărui trecut se știa că fusese — până a ajunge pe ultima treaptă a unui așezământ social — împrumutată de „prietenui“ ei tuturor prietenilor prietenului, cu învoiala ei, în fața acelei femei care a murit totuși, nevinovată, pe eșafod, ajunsese să i se închine și să i se tămăleze genunchii, obligați fiind, miștrii și generalii Franței care și iubiau capetele și-și voiau menținute situațiile.

Scrierea se menține interesantă. Trădăciunea e îngrijită. Ceva senzational nu-i. Avem impresia că subiectul pe lângă câteva date certe se reazimă mai mult pe improvizări.

*

W. S. Maugham — ROBIU — editura Cultura Românească, lei 160.

De obicei, când termin lectura unei lucrări ce mi-a plăcut evit să-mi măream micile scăderi care însoțesc, aproape întotdeauna, orice scriere. Nu mi-am luat și nu-mă voi permite vreodată să-mi dau aerul de critic, care vrea să se ridice mai sus de sentimentele lui și uneori — cum fac unelă — chiar mai sus de puterea lor de înțelegere. Sunt un cititor care apreciez în măsura în care îmi place. Și-mi spun gândul întreg, oricât aș fi de forțat să înțeleg că anumite scrieri trebuie să-mi placă, că e necesar să-mi placă. Așa am fost se vede croit să fac, uneori opoziție. Mai bine prefer să fiu atăcat ori judecat oricât de aspru, decât să nu ru multumit cu mine, decât să nu fiu de acord cu gusturile mele. Spun foarte acestea pentru că m'a pus pe căte să urmăresc unele păreri despre această scriere, păreri ce nu se potriveau cu cele ce merită această lucrare în două volume lucrare care mie personal mi-a plăcut mult. Nu vom vorbi de felul cum e

tradusă. Iul, **Giurgea** are atâtea îndemănare în a ne reda gândurile spuse la început în englezește încât mai că nu simți acest lucru. În ceea ce privește fondul atât de impresionat al lucrării, vom reproșca ceva din scrisoarea unui cititor anonim pe care autorul **Maugham**, o prezintă în prefață, scrisoare care se potrivește de minune cu sentimentele noastre și care scutindu-ne de a ne mai încresta aprecierea, caracterizează admirabil și just ceea ce de fapt reprezintă această scriere. „Cartea mi-a pricinuit o imensă plăcere. Datorită lecturii ei, am învățat multe lucruri din viață, ca dela un învățător priceput care mi ai fost întotdeauna. Romanul **Robii** este cel mai atrăgător și-ți sugerează atâtea motive de meditație. În timpul cât am citit această minunată carte, m'a pasionat atât de mult, încât abia așteptam să ies dela școală și să fug mai repede acasă ca să deschid cartea și să urmăresc din nou toate scenele și întâmplările descrise. De câte ori **Philip** — eroul romanului — suferă depe urma unei lovituri dure, roase pe care o primea, eu simteam aceleași dureri ca și el, căci de omul acesta mă lega o profundă simpatie.

În cartea aceasta abundă un minunat vocabular cu o mulțime de figuri, așa că nu mă îndoesc nici un moment, că ea este cartea cea mai educativă și cea mai interesantă. Cred că romanul acesta îmbrățișează aproape fiecare manifestare umană și sentimentală a vieții omenești.“

Lectura „**Robii**“ va fi pentru cititor o desfătare adevărată. Această minunată lucrare va fi pentru lector ca un adevărat prieten inteligent care te sfătuiește și care te distrează în momentele de incurcătură și de mâhnire ale vieții.

C. G. Popescu

RĂBOJ

În cimitirul din Drăgășani renumitelor podgorii, pe mormântul autorului „Rusoaiței” și al „Pavilionului cu umbre”, al „Zilelor și nopților unui student întârziat” și al „Donnei Alba” s’au ofilit al treilea rând de flori, au căzut al treilea rând de frunze.

Amintirea lui *Gib. Mihăescu* dăinuiește încă vie prin viața ce pulsează în operele rămase pe urma lui. Căci pe urma lui „ne rămân cele mai tulburătoare viziuni, cea mai ascuțită intuiție a subconștientului și un nestăvilit elan în căutarea idealului estetic. El a oferit noi fiłoane nulelei și romanului româneșc”.

Gib. Mihăescu a fost în literatura româneșcă, cum atât de resemnat a spus-o odată vorbind de scarta scriitorului român: „o marfă de lux, fără câtare la noi”.

Cei trei ani cari s’au scurs atât de neobservați dela moartea lui, și’n care timp o *italiancă*, *Anna Colombo*, s’a învrednițit, să ne facă de rușine, dându-ne un studiu bibliografic a operei lui *Gib.*, întocmai cum un francez, *Jean Boutier*, a trebuit să se găsească ca să ni-l arate pe Creangă, acei trei ani dela moartea lui să ne fie un îndemnul la prețuirea nebănuīt de frumoaselor și grăitoarelor lui opere.

Un an dela moartea lui *PAVEL DAN*, stins atât de timpuriu și-atât de crunt, ne-a duce în minte talentu-ı robust care promitea atâ de mult. „Proza lui face parte din tradiția literară a Ardealului Căreia i-a adus, totuși certe îmbogățiri.” „Fundatiile Regale” vor scoate într’o ediție completă, îngrijită de dl. *Ion Chinezu*, redactorul revistei „Gând Românesc” din Cluj, toată proza răzlețită a lui *Pavel Dan*.

Acei ce i-au urmărit scrierile vor avea o mare satisfacție având la un loc toată opera lui literară.

Serviciul Social, ca și echipele studentești ce cutreeră satele, ca și fundațiile culturale și străjeria, s’a născut din acelaș gând regesc în dorința de a îndruma și îndrepta pătura noastră sătească care sustine și alimentează viața acestui neam. A acestui neam care trebuie de-abia de-acum înainte să învețe.

„Căci acest neam nu știe încă multe. Țărânul nu știe să facă gospodărie, țărâncă nu știe să-și crească copiii, funcționarul nu știe să servească pe aceia care i se adresează — ce obraznici sunt funcționarii noștri! — părinții nu știu să-și educe copiii și toți la un loc nu știu să se supună, să asculte, să execute în ordine, muncind demn și cinștit cu roade efective pentru țară”

C. G. POPESCU

Cronica” dlui *Crîșan*, din *Baia-Mare* publică în numărul său din 14 Sept. c. niște versuri pe cari Redacția le savurează crezându-le admirabile:

Poetul glasul frunzelor reda
Și-al verii în grădina Paradou.

Până aici viersurile sunt minunate. Lunecul muzical este cât se poate de subtil, — cuvintele aliturate într’o sintaxă neobișnuită trăiesc multiple înțelesuri, — gândul din ele fiind viu ca un murmur straniu purtat de vânt peste liniști de ape...

În imediată apropiere a acestor subtile și frumoase versuri, în continuare, strofa se încarcă de povara altor două viersuri, care nu sunt nici „minunate” și nu indică nici „subtilități”, ci sunt pur și simplu niște tăgade evidente, banale de evidente, scrise cu pretenții de a produce efecte stranii. N’au însă această calitate, pentru-că, având un ton extrem de evident, în unitatea armonică a strofei, nu reușesc să facă pe cutia de rezonanță a sufletului decât abia un șgomot enervant.

După viersurile:

Poetul glasul frunzelor reda
Și-al verii în grădina Paradou —

continua strofa cu viersurile:

Da, da. Și altele: da, da.
Dar asta nu! Dar asta nu! O, nu!

înseamnă a face scamatorii.

În strofa II-a, primele două viersuri:

Și totuși îi erai aproape Tu
Ce totul iei ca totul să poți da.

Nu sunt deloc subtile și nici prea frumoase: n’au nici o muzicalitate prea accentuată, nu sunt nicio rezonanță poetică. „Totuși” dela începutul viersului indică mai mult defășurarea unui pro-

ces logic și mult mai puțin apropierea caldă a unui cristal de poezie. Aceste două versuri respectând ritmul, sunt mai aproape de proză decât de poezie. Citiți, vă rog, versurile de mai sus, în forma aceasta:

Și totuși îi erai aproape Tu, ce totul ei ca totul să poți da.

Corespund exact unei gânduri afirmative, fără drept la contradicții... Și „totuși“ acestor versuri le urmează, pe lângă o uluitoare afirmație:

Da, asta da. Și altele: da, da.

Și o vehementă contradicție:

Dar asta nu! Dar asta nu! O, nu!...!!

Am ținut să facem aceste observații, pentru că redacția „Cronicii“ și-a afirmat dorința de a cunoaște interpretările cititorilor. Despre cuprinsul schelet al strofelor ne-am ferit să spunem ceva, pentru că nu cunoaștem în întregime poezia din care au fost extrase cele două strofe.

D. Ciova

Familia dela Oradea continuă să fie același monitor caracteristic al scriitorilor români din Ardeal. Am admirat în totdeauna străduințele dlui M. G. Samarineanu de a susține cu orice sacrificii o revistă de cultură la graniță, când tradiția ei ar fi trebuit să-i asigure un drum net și bogat. Căci Ardealul se împune printr'o nouă spiritualitate, ce s'evrea încadrată în ritmul general al culturii românești. Și în acest sens dl Samarineanu a știut crea simboza regiunii cu cea a Capitalei. Ar fi păcat ca asemenea drumuri să fie bantate de greutatea neînțelegerii unei atare muncii.

Ultimul număr din Septemvrie e. se deschide cu portretul critic făcut scriitorului N. M. Condiescu de Nicolae Roșu. În seria articolelor cu miez, menționăm contribuția dlui G. Bota: „Străjeria în lumina pedagogiei moderne“ Specific ardelenească este evocarea „balurilor filantropice“ de altădată, prinsă de parfumul peniței duiosului Septimiu Popa. D. C. I. Murgesau ne dă studiul: Balciul în lirica și arta contemporană“ Mai semnează poză, dna Anna Colombo, Paul Constant și Sera Furga o spirituală comedie: „Unificare“.

Versuri diverse semnează dnii: Ștefan Baciu, C. Miu-Lerca, Ion Samarineanu și prietenul nostru Ion Șugariu. Cronica literară și notele sânt susținute de dnii: Octav Suluțiu, Teodor Scarlat, M. G. Samarineanu, Titus L. Roșu și I. Didilescu.

Am dori ca „Familia“ să-și poată continua calea începută așa de rodnic.

MESTERUL MANOLE se numește revista scriitorilor tineri pe care ni-o anunță dnii VINTILĂ HORIA și OVID CALEDONIU. Prin manifestul lansat se caută să se stabilească o sudare a diverselor creațiuni răspândite pe întreg cuprinsul țării.

Dat fiind faptul că d. Vintilă Horia, este conducătorul noiei reviste nu ne îndoiim de reușita acțiunii. Așteptăm cu nesfârșită curiozitate apariția „Meșterului Manole“.

Editura Miron Neagu dela Sighișoara este o realitate la care nimeni nu s'a gândit. Pe zi ce trece se observă în toate colțurile, câte o mică lumină ce-și face drum spre desăvârșire.

O editură ardeleană, într'un burg de țălia Sighișoarei este o idee îndrăzneată în nouțateea ei. Cărțile apărute până în prezent îndreptătesc mari speranțe și ca valoare dar și ca tehnică grafică.

Mai nou, editura a înstituit un premiu de 30.000 lei pentru cel mai bun roman al scriitorilor tineri.

Seriozitatea muncii depuse până în prezent verifică și posibilitățile de viitor ale acestei tinere edituri, însuflețită de spiritul mecenatului Miron Neagu. —

DAR VORBIND de-un concurs de roman, să nu se creadă că nuvela nu e și ea reinviată. S'a relevat în ultimul timp, situația îmbucurătoare a revenirii la nuvela românească intrată în tradiția culturii noastre prin peana ilustrată de C. Negruzzi, Nic. Gane, Al. Vlahuță, I. L. Caragiale, Ion Slavici, Ștefănescu—Delavrancea, I. Al. Brătescu Voinești, Mihai Sodeveanu, Cezar Petrescu, Gib. Mihăescu, Ionel Teodoreanu etc.

Fără îndoială că cel mai mare nuvelist al timpurilor actuale este d. VICTOR PAPILIAN cu'orul „VECINULUI“. Așteptăm cu nerăbdare apariția „Nuvelilor ardelenești“ în noua editură a „Universului Literar“.

Au marcat succes volumele dlor N. Beneș „Hamul Roșu“, Emil Botta: „Trântorul“ etc. Iar recreații Anton Hoban cu „Halucinații“ și Pavel Dan cu „Urcan bătrânul“ au fost editați cu succes de către cei ce prețuesc în nuvelă, adevărata operă.

Reîntoarcerea la nuvelă este un semn al revenirii la inspirația condesată și deci cu atât mai superioară... Este doar vorba de o schimbare a mentalității.

O. R.

Din lumea revistelor și-a diverselor publicații, ce le primim, ori ni le apropiem, pentru a le descifra cu atenție, vom prezenta cititorilor noștri, la această rubrică, regulat de-acum înainte pe-acele cari credem noi că merită aceasta.

CONȘTIINȚA ROMÂNĂ e singurul cotidian din aceste părți, ademenitoare și râvnite, care servește interese românești pentru o întregă regiune, Sălajul și Maramureșul fiind lipsite de o astfel de presă și ni se pare chiar, — în afară de „CRONICA“, săptămânalul dlui CRIȘAN din Baia-Mare — de orice fel de alte ziare românești care să poată fi luate în serios. Infruntând indiferența și uneori chiar uneltirea prietenilor, CONȘTIINȚA ROMÂNĂ, datorită cu răzului, muncii istovitoare dar stăruitoare și entuziaste a celor doi, neajutați de nimeni, redactori însuflețitori ai ei: AUGUSTIN DRAGOMIR și MIRCEA LAȚIA, a reușit să subjuge tembelismul românesc prin predominarea mentalităților îmbăcăite de interese egoiste, și să opună orgoliului maghiar un ziar românesc de prestigiu.

Autoritățile românești din loc, din Cluj și mai cu seamă cele din București, ar trebui să se intereseze îndeaproape de greutățile materiale în care se zbate CONȘTIINȚA ROMÂNĂ din Satu-Mare, și să încurajeze, nu prin simple promisiuni ori vorbe lăudăroase, strădaniile celor doi tineri redactori ai ei: AUGUSTIN DRAGOMIR și MIRCEA LAȚIA.

Cronica dlui Gh. Crișan, ce apare în Baia-Mare, am amintit-o în câteva rânduri subliniind calitățile redactorului și fondatorului ei dl. Gh. Crișan. Modestă la început, Cronica a prins rădăcini și s'a impus astfel că astăzi, la sfârșitul celui de-al treilea an de apariție, ea reprezintă un serios monitor românesc.

Dl. Gh. Crișan și colaboratorii pe care și i-a știut selecționa și apropia merită toată lauda și recunoștința publicului preem și un cât de cât ajutor bănesc din partea ASTREI — Baia-Mare — căreia Cronica atașându-i-se i-aduce prețioase servicii.

CUVĂNTUL SATELOR apare la Timișoara, e în al XII-lea an de existență și are de directori pe dñi: IOAN CIUCUREL și NICOLAE A. ROȘU. Redacția administrația: Bul. Berthelot 2.

Gazetă săptămânală, CUVĂNTUL SATELOR, stă în serviciul țărănimii, deslușind pe în-

telesul celor mulți și neînțeleși fel de fel de lucruri folositoare. Meritul celor doi directori dela Cuvântul Satelor e mult mai mare decât al foarte multora domnișori din fruntea diferitelor „reviste“ ori ziare bucureștene.

Progresul, anul IV, apare bi-lunar în București sub conducerea autorului volumelor de versuri: Sbucium și Sus inima, dl. Vintilă Petrescu-Vrancea. Redacția și administrația: București 6, str. Meteor 53. Ziar literar, cultural, artistic, în coloanele căruiua întâlnim adesea prețioase colaborări.

LITERATURA — anul I Nr. 8 — Octombrie 1938. Revistă de literatură, artă și cultură românească apare în București; red. și adm. în str. Visarion 20 și are ca director pe dl. IORDACHE RĂDUCU.

În numărul acesta colaborează Virgil Căriacopol, Vintilă Horia, Ovid Caledoniu, prietenul nostru ION ȘIUGARIU, Aurel Călinescu, Ioan I. Mirea și alți tineri talentați.

LITERATURA e o revistă care prin numele scriitorilor ce-o înconjoară a și stârnit invidie în rândul multor... atotștiutori.

Pământul — bi-lunar social — literar — e în anul al șaptelea, apare la Călărași și are ca director-proprietar pe atât de cunoscutul Eugen Călic astăzi primar al urbei dsale. Redacția și administrația: str. Vânători 127. Mai mult literar decât social, Pământul e un ziar cu autoritate și-i destul de popular.

Să nu-și închipuie cumva sătmărenii noștri, că dacă apare în Călărași, Pământul nu poate să-i intereseze. Cercetarea unui singur număr, oricare-ar fi el, îi va edifica asupra posibilităților Pământului.

SCANTEIERI revistă literară lunară apare la Tg.-Mureș fiind redactată de dl. IACOB TIMIȘ. Presupunem greutățile materiale, și neînțelegera din partea publicului pentru astfel de „treburi“, cu care se luptă confrății dela „SCANTEIERI“, de-apar atât de greu. Oricum însă „SCANTEIERI“ rămâne o revistă merituosă.

CONST. G. POPESCU

Mici creionări:

Sătmarul și țara întregă au cinstit, marți 8 Nov. c., cei 17 ani de viață ai vlăstarului regal MARELE VEOVOD MIHAI. Crescut și educat în mijlocul realităților vieții „doisprezece tineri din toate unghiurile, aleși din toate națiunile conlocuitoare, au format clasa Voevodului, primă sinteză a țării pe care viitorul i-o rezervă spre conducere: TREI FII DE SĂTENI, DOI FII DE PROFESORI, UNUL DE INVĂȚĂTOR, DOI COPII DE AVOCAȚI, UNUL DE MINISTRU PLENIPOTENȚIAR, UNUL DE MECANIC C.F.R., UNUL DE OFIȚER, UNUL DE INDUSTRIAS“.

Néamul românesc de pretutindeni se făleşte cu un astfel de prinț și se bucură de sănătatea și voinicia Lui.

Scriitorul Ionel Teodoreanu părăsind Iașiul pentru a se muta și stabili în București, a fost sărbătorit, în una din zilele dela sfârșitul lunei Oct. c., de prieteni, scriitori, admiratori și colegi printr'un banchet ținut în București.

GEORGE LESNEA va scoate în curând la „Cartea Românească“ un volum de poezii intitulat ARGINT.

A apărut *Halucinații* volumul de nuvele a lui Anțon Holban mort la începutul anului trecut. Cunoscătorii și îndrăgostiții de frumusețea scrierului autorului operilor: *Romanul lui Mirel*; *O moarte care nu dovedește nimic*; *Oameni feluriti* și mai pe urmă *Ioana*, vor urmări desigur și volumul *Halucinații* tipărit postum.

STALPARE DE FINIC de VASILE ROMANESCU a apărut în editura Cartea Românească.

In editura Craioveană „Ramuri“ a apărut romanul dlui Ionel Neamțu, „PENTRU O FEMEIE“.

Cunoscutul scriitor și critic literar, POMPILIU CONSTANTINESCU a făcut să apară în

editura „Vremea“, un prețios volum de „FIGURI LITERARE“.

Năționała-Ciornei ne vestește o nouă carte a dnei Georgeta Mircea Cancicov, MOLDOVENII.

E vorba să se întocmească o mare MONOGRAFIE a țării. Editura SOCEC a adresat în acest scop un apel la colaborare, către toți intelectualii de peste tot, dar mai cu seamă către acei din provincie.

Apreciatul publicist Anton Dumitriu — matematician de meserie — a scos la lumină în „Tiparele universului“ o prețioasă lucrare *Bazele filosofice ale Științei*.

In curând va apare „AMINTIRI DIN JUNIMEA de IACOB NEGRUZZI“. Iubitorii istoriei literare o așteaptă cu viu interes.

Biblioteca pentru toți a adunat într'o cărtuție cu titlul: *Cultură și Literatură*, publicațiile literare ale lui Garabet Ibrăileanu. Cărtuția e împărțită în mai multe capitole: 1) Caracterul specific național în literatura românească; 2) Literatura momentului; 3) Invățămintele istoriei literare; 4) Problema limbii literare; 5) Ortografia și unitatea limbii; 6) Cultura pentru popor și 7) Literatura și femeia.

FUNDAȚIILE, au tipărit sub îngrijirea dlui N. DAVIDESCU, *Operile lui ȘTEFAN PETICĂ*.

Duminică 6 Nov. c. s'au împlinit 20 de ani de la unirea Bucovinei. Sătmarul și cu el întreaga țară n'au dat nici un semn de viață în această privință.

In 7 Nov. c. se împlinesc șase luni dela moartea mult regretatului poet OCTAVIAN GOGA. La Ciucea se va oficia un parastas.

Presa din Provincie de sub președinția d-lui Ștef. Vlădescu, și a ținut și'n anul acesta obișnuita-i adunare. Nouă ni se pare că toată atenția conducerii Presei din Provincie se mărginește în a organiza anual răsunătoare vorbării, pe urma cărora să se crojească pedestale pentru cu'es anumite roade. O să ne ocupăm în nr. viitor, ceva mai serios, de această poveste a presei din provincie. Nu de alta dar n'am vrea să ni se scoată ochii, de nimeni nici chiar de dl. T. Pușcă.

cu știuta zicală: *Boii ară și caii mănâncă.*

Universul Literar va ține în 13 Nov. c. în București, sala „Studio Teatru Național“ o șezătoare literară la care vor participa și citi din operele lor, cunoscuții tineri scriitori: Ștefan Băciu, Em. Bota, Virgil Cărianopol, Lucia Demetrius, Coca Farago, Vintilă Horia, George Lesnea și alții cu care publicul Sătmărean s'a întâlnit în paginile Afirmărei. C. G. POPESCU

Buletinul „Astrei” Sotu-Mare

Activității și programe muncă

Toamna de-acum a rădus pe tapet problema reînceperii activității „Astrei”. Până în prezent însă, propaganda culturală a fost încadrată în manifestările naționale aranjate de d. prefect Col. Simeon Coman în comunele Boghiș și Vețiș. La aceste serbări, „Astra” locală a participat prin d-nii dr. Eugen Seles, președinte și d. prof. Gavril Bărbul secretar general, cari au ținut avântate cuvântări de spirit românesc în numele „Astrei”.

În ultima ședință a comitetului județean s'au luat în discuție o serie de probleme privitoare la cinematograful „Astra” precum și la intensificare propagandei culturale.

Comitetul fiind descompletat, s'a procedat la alegerea altor noi membri în locul d-lor Dumitru Huzum și dr. Ioan Maloianu plecați. Au fost cooptați ca vicepreședinte d. dr. Victor Mois, primarul orașului iar ca membri d-nii dr. Nicolae Galea președinte de Tribunal și dr. Ștefan Anărcu avocat.

Chestiunea cea mai ardenă ce trebuie rezolvată este aceea a casei românești, idee care nu mai poate fi amânată cu niciun chip. Se studiază posibilitățile ca realizarea ei să devină fapt cât mai neîntârziat.

Dela cinema „Astra”

DELA CINEMA „ASTRA”

Cinematograful „Astra” și-a redschis porțile la 10 Noemvrie c. Se știe că teatrul devenise în ultimul timp de nefolosit. De aceea Primăria a scos că trebuie reparat. Cum bani nu prea existau, iar pe de altă parte din pricina diverselor greutăți ce s'au ivit, teatrul n'a putut fi reparat la timp.

Lucrările au început nu de mult și nu sânt terminate. S'au făcut din nou lojile. Se vor mai reînoui și scaunele, care s'au comandat, așa că pe Crăciun vor fi gata. Restul reparațiilor se vor face la anul.

Deși se'au nu e deplin terminată, reprezentațiile s'au reluat. Aceasta întru cât unii au avut interesul să ventileze ideea că cinematograful „Astra” și ar fi sistat activitatea.

Primul film jucat a fost: „100 băieți și o fată” o superioară realizare muzicală, în care apare minunata adolescentă Deanna Durbin ce a

fascinat lumea prin jocul ei, aături de celebrul dirijor Leopold Stokowski.

Vor urma la rând: dela 17 Noemvrie: „Prima ncapte” cu Paula Wesseli și „Heidi” — Fetita munților, film tehnicolor cu Shirley Temple

La 21 c. „Manuela”, simpaticea operetă cu Dorothy Lamour și minunate realizare istorică „Petru cel Mare,,.

Direcțiunea cinematografului și a mai angajat pentru acest sezon câte va dintre ultimele creațiuni celebre ale ecranului, filme care vom avea efricirea să le vedem cât mai curând. Iată de: „Zeita Junglei” cu Dorothy Lamour, „Prințesa Tarakanova” cu Annie Varnay, „Kaja” cu Danie le Darieux, „Uraganul” cu Dorothy Lamour și „Robin Hood,, cu Erol Film și Olivia de Havilland.

În felul acesta, deschiderea stagiunii de toamnă a cinematografului va însemna o adevărată revelație.

Ofirmarea

Literară—Socială

EDITATĂ DE „ASTRA”, DESPĂRȚĂMÂNTUL, SATU-MARE

REDACTORI: CONST. GH. POPESCU ȘI OCTAVIAN RULEANU

ANUL III — No. 10—11. — OCT.—NOV. 1938

Redacția și administrația: Satu-Mare, Str. Moldova Nr. 53.

BCU Cluj / Central University Library Cluj